

מילון מונחים

המילון ממוין על פי המילים באנגלית.
השתתפו: נאורה, עידו אמין, עדי עליה, עדי סתיו, גיא ווסט, ויקיפדיה ועוד.

Betamax

תקן וידאו של סוני שיצא לשוק עם מכשירי הווידאו הראשונים. בטאמקס היה בעל איכות גבוהה יותר אך נדחק מפני תקן ה-VHS שהתפשט אצל יצרנים רבים יותר. בסופו של דבר נטשה סוני את תקן הבטאמקס. עם זאת, בשנת 1984 הוא הספיק לככב במשפט בו נתבעה סוני על ידי חברת יוניברסל בטענה כי מכשירי הבטאמקס מאפשרים להעתיק סרטי קולנוע, ומכירתם לשוק הביתי תחסל את הוליווד כולה. טענות כאלה נשמעו בעשור האחרון גם נגד יצרני נגני MP3, וכמובן כלפי תוכנות לשיתוף קבצים.

DivX

תוכנה המאפשרת כיווץ של סרטי די.וי.די פי שמונה. קיומה מאפשר את המגמה החדשה של שיתוף והחלפת קובצי וידאו ברשת, למורת רוחם של תאגידי הסרטים.

מהדר

Compiler – תוכנת מחשב המתרגמת בין שפת מחשב אחת לשפת מחשב אחרת. המהדר הקלאסי מקבל כקלט תוכנית הכתובה בשפה עילית ומתרגם אותה לתוכנית בשפת מכונה.

זכויות מעתיקים

CopyLeft – ההיפך מזכויות יוצרים. יש המתרגמים את המונח לחובות יוצרים, או זכויות משתמשים. הכוונה לרשיונות מבוססי GPL היכולים לחול על כל יצירה, ולא רק על תוכנה.

הציבור היצירתי

Creative Commons (CC) – ארגון ללא מטרת רווח המושתת על ההנחה שיש אנשים אשר יעדיפו לשתף אחרים ביצירתם (וכן יתנו להם את הזכות להעתיק, לשנות, ולהפיץ אותה) במקום להשתמש בכל ההגנות שמעניק להם חוק זכויות היוצרים. את "הציבור היצירתי" המופיע על גבי יצירה מהווה סימן ליחסו של היוצר כלפי השימוש

ביצירתו, מהווה רישום אלטרנטיבי לרישום זכויות היוצרים המסורתי, אף שומר ממש כמו רישיון ה-GPL על יוצר היצירה מאחריות על שינויים שלא נעשו על ידו.

קריפטוגרפיה

Cryptography – מדע ואמנות ההצפנה. מיוונית: קריפטו = סמוי, גרפיה = הקשור לכתיבה. בפועל, קהילת הקוד הפתוח מתעניינת ועוסקת במנגנוני הצפנה, בעיקר כאלה שהקוד שלהם פתוח, ולכן כמובן גם פחות ניתן לפיצוח (PGP למשל).

מערכת לערבול תוכן

Content Scrambling System (CSS) – תוכנה לקידוד ופענוח תקליטורי די.וי.די הנמצאת במכשירי די.וי.די. רבים. מערכת CSS נוצרה בשנת 1996 כשהיא משתמשת בהצפנה חלשה יחסית (40 ביט). בשנת 1999 שוחררה תוכנה בשם DeCSS המפענחת קבצי וידאו שקודד ב-CSS (למשל, לשם הצגתם וצפייה בהם מעל מערכת לינוקס). נער נורווגי בשם יון יוהנסן הואשם בשנת 2000 בכתיבת התוכנה, אך זוכה בשנת 2003. כתיבת תוכנה כגון DeCSS הוא לכאורה בלתי חוקי על פי החוק הנוכחי בארה"ב האוסר פענוח של מנגנונים המשמשים להגנה על זכויות יוצרים – גם אם המנגנונים חלשים מאוד וגם אם הם משמשים למטרות אחרות, למשל להגבלת הצפייה בדי.וי.די ביבשות שונות.

הפצה

Distribution – לינוקס היא רק הליבה (ראו פירוש kernel) של מערכת ההפעלה. הפצה אוספת את כל הנדרש מעבר לליבת המערכת, כדי ליצור מערכת הפעלה שלמה ומלאה. האוסף של כל תוכנות העזר והיישומים הנלווים למערכת ההפעלה מופץ, בין אם בדיסקים (בדרך כלל בליווי ספרות ותמיכה), ובין אם בעזרת האינטרנט, על ידי קבוצות שונות שפיתחו גוונים שונים של לינוקס. כל אחד, על פי בחירתו וסוג המערכת שהוא מפעיל, בוחר בהפצה המתאימה לו.

ניהול זכויות דיגיטלי

DRM (Digital Rights Management) – מונח כללי לכל סוג של הסדר המאפשר הגבלה ושליטה על הפצה של תוכן בצורתו הדיגיטלית. בדרך כלל, הכוונה היא ליצירה שזכויות היוצרים שלה נמצאות בידי מפציה.

קידוד איזורי

DVD Regional codes / Zone locks – אם אתם קונים די.וי.די בצרפת, יהיה לו סימון שאומר "אני די.וי.די אירופאי". קחו את ה-די.וי.די הזה לאמריקה, ונגן ה-די.וי.די שלכם ישווה את הסימון הזה לרשימת הסימונים המותרים שלו, ואם הם לא יתאימו, הוא יסרב לנגן את התקליטור.

עמותת החזית האלקטרונית

EFF (Electronic Frontier Foundation) – עמותה ללא מטרת רווח וגוף חוקי הפועל מאז 1990 למען הגנה על זכויות הפרט והציבור בסייברספייס.

רשיון גנו

GNU GPL (General Public License) – רשיון שניסח ריצ'רד סטולמן עבור תוכנות חופשיות, על פיו: הנכם רשאים להעתיק ולהפיץ עותקים מדויקים של קוד המקור של התוכנית, כפי שקיבלתם אותו, בכל אמצעי, אף לשנות אותם, בתנאי שאתם מפרסמים על כל עותק, בבירור ובאופן נאות, הודעת זכויות יוצרים מתאימה ופטור מאחריות המגן על היוצרים המקוריים מפני כל פגע, ודורשים שכל נגזרת של התוכנה הזו תישא את אותו סוג הרשיון. אתם רשאים לדרוש תשלום עבור העברת עותק, תמיכה או הגנת אחריות.

האקר

Hacker – מושג המתאר סוגים שונים של מומחי מחשב, בעיקר אלה העוסקים באבטחת נתונים ובעלי ידע טכני בעקיפת גבולות. המושג האקר נטבע במכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (MIT) בשנות השישים. המילה hack שימשה כסלנג מקומי עם מספר משמעויות שונות – פתרון לבעיית תכנות או הנדסה חשמלית, או מעשה קונדס פיקחי שביצעו הסטודנטים. משמעות המושג בהקשר של מחשבים השתנתה במהלך השנים. כיום, בשימוש הרווח במונח (בתקשורת וגם בציבור) יכולה להיות לו משמעות חיובית או שלילית. דוגמה חיובית אפשר למצוא למשל בתיאור התקשורת של לינוס טורבלדס, יוצר מערכת ההפעלה לינוקס, כ"האקר". לעומת זאת, יש המשתמשים במושג האקר גם כאשר מדובר בקראקרים המנצלים את הרשת לפעילות העוברת על החוק. אימרה אחת מסבירה ש"האקרים בונים דברים, קראקרים הורסים אותם". יש כאלו המסווגים את

ההאקרים כ"בעלי כובע לבן", לעומת הקראקרים שהם "בעלי כובע שחור" ופעילותם אינה עולה בקנה אחד עם החוק.

שכפוד

Hacking – באנגלית משתמשים לעתים קרובות גם בהטיות של המילה "האקר" לפעלים, שמות תואר וכו' כדי לתאר שכלולים זריזים או מתוחכמים במיוחד. אפשר להשתמש במילה "שפצר" (משקל בעלי מקצוע) במשמעות זהה להאקר.

תוכנה חופשית

Free as in freedom – "תוכנה חופשית זה כמו להיות חופשי".

באנגלית אין הבדל בין המילים חנם וחופשי. המילה free יכולה להורות על שתי המשמעויות. בעברית, כמו בשפות רבות אחרות, ההבדל ברור יותר: חנם מתייחס למחיר, חופשי למצב חסר הגבלות. באנגלית קיימת, לכן, בעיה קשה להבדיל בין תוכנה חופשית, שמותר להפיצה ולשנותה, לבין תוכנת חנם. בעיה זו היתה אחת הסיבות לכך שאריק ס. ריימונד ואחרים שינו את שמה של תוכנה חופשית לתוכנת קוד פתוח, אבל רבים מעדיפים עדיין את השם המקורי, משום שהוא מצביע על חוסר ההגבלות כעניין עקרוני. בעברית אין בעיה כזו, לכן גם אין כל צורך ליצור אותה או לייבא אותה מאנגלית. כדאי, לכן, גם להתעלם מההחלטה התמוהה של האקדמיה ללשון העברית לתרגם את המילה Freeware כחופשה. Freeware היא תוכנה חנימית.

ליבה

Kernel – לב מערכת ההפעלה, החלק שמנהל את הזכרון, התזמון, הגישה אל המעבד של המחשב ואל כל ההתקנים שלו. רכיבים רבים דרושים על מנת לתפעל מחשב: ספריות שונות, יישומים, קובצי איתחול וקובצי תצורה – אלה נקראים "הילה" (shell). **מפתחי הליבה** כותבים את הקוד הבסיסי של הפרוייקט. **מפתחי ההילה** מפתחים את כל השאר, מוצאים באגים, כותבים טלאים לקוד ותייעוד.

MP3

MPEG-1/2 Audio Layer 3 – תבנית לדחיסת קול ומוסיקה על ידי עיבוד אותות דיגיטליים, תוך ניתוח הקול לתדריו, ודחיסה תוך מתן העדפת תדרים ברי שמיעה על תדרים שאינם ברי שמיעה. בשיטה זו ניתן לדחוס שירים, למשל, כך שבמקום איחסון שבו נשמרה בעבר חצי שעה של מוסיקה נוכל לאחסן יותר מארבע שעות. יעילותו של

מבנה קובצי MP3 איפשרה לראשונה הפצה איכותית של מוסיקה ברשת. היא גם והעניקה השראה, למורת רוחם של תאגידי התקליטים, להקמת שרתים להחלפת קבצים באופן ישיר בין משתמשי קצה (כמו נאפסטר ודומיו).

MPAA

איגוד חברות הסרטים בארה"ב. בעבר היה האיגוד מעורב בפעילות משפטית נגד מכשירי וידאו, ובשנים האחרונות הוא מוטרד מהתפשטותן של תוכנות פענוח ודחיסה של סרטי וידאו.

המשרד הפתוח

Open Office – תוכנה של סאן שגויירה והותאמה לסביבת חלונות על ידי חברת טק מערכות. התוכנה הותאמה בשנת 2003, במימון ממשלת ישראל, לצורך שימוש במשרדי הממשלה – ומתוך כוונה שהיא תשמש כל אזרח שירצה בכך. בתוכנת המשרד הפתוח כלים ליצירת ועריכת מסמכי תמלילים, גליונות עבודה, מצגות ומסמכי HTML. למידע נוסף – openoffice.org.il.

יהדות קוד פתוח

Open Source Judaism – דאגלס ראשקוף, סופר "סייבריה" ו"דור ה-X", טוען כי היהדות החלה את דרכה כסוג של חיפוש אחר תשובות, שתמיד יימצא בשלב של "בטא", בדיוק כמו מערכת ההפעלה "לינוקס", ולא כסדרה של חוקים סודיים שאין לערער עליהם, בדומה למערכת Windows של מיקרוסופט. הוא וחבריו, הנקראים "סייבר-אובייקטיביסטים" רוצים לשחזר את רוח החיפוש הזו, שנעלמה בעשורים האחרונים.

קנייני

Proprietary – על פני השטח, משמעות המילה היא שהחפץ ה"קנייני" הוא רכושו של מישהו. אולם, בדרך-כלל הכוונה היא הפוכה, ומשמעה היא שלאחר תהליך הרכישה נשאר החפץ רכושו של המוכר. למשל, תוכנה קניינית היא תוכנה שגם לאחר שרכשת אותה, אין היא הופכת להיות רכושך במלוא מובן המילה. למעשה לא רכשת דבר מעבר לזכות מסויימת של שימוש בה, ואף זכות זו מוגבלת עד מאוד. הסכמי רכישה של תוכנה קניינית מרוקנים לא אחת מתוכן את עצם פעולת הרכישה – עד כדי כך שתקפותם החוקית שימשה לא אחת נושא לדיון בבתי המשפט בעולם.

RIAA

איגוד חברות התקליטים בארה"ב, העורך בשנים האחרונות מסע צלב נגד תוכנות לשיתוף קבצים ואף תובע משתמשים פרטיים רבים.

TCP/IP

חבילת פרוטוקולים לתקשורת המהווה את הבסיס עליו מושתתת האינטרנט. קוד המקור שלה פתוח והיא מבוססת על שיתוף פעולה בין פרוטוקול ה-IP הדואג להעברת חבילות המידע בלי לדאוג להימצאותו של קישור ישיר בין שני הצדדים ופרוטוקול ה-TCP שאחראי לוודא את אמינות הנתונים המועברים.

החבילה נוצרה במקור במשרד ההגנה האמריקאי (Department of Defense) במטרה ליצור פרוטוקול תקשורת שיוכל לשמש במקרה של קריסת מערכות עקב שואה גרעינית.